

Η επανάσταση στη Στερεά Ελλάδα ξεκίνησε τον Μάρτιο του 1821. Από τις συγκρούσεις με τον οθωμανικό στρατό ξεχωρίζουν η μάχη στην Αλαμάνα, όπου βρήκε φρικτό θάνατο ο **Αθανάσιος Διάκος** και η μάχη στο χάνι της Γραβιάς, στην οποία διακρίθηκε ο **Οδυσσέας Ανδρούτσος**.

1) Γιατί στη Στερεά Ελλάδα οι συνθήκες για εξέγερση ήταν δύσκολες;

- α) Γιατί η Στερεά Ελλάδα δεν ήταν ιδιαίτερα πυκνοκατοικημένη, κυρίως στα δυτικά τμήματά της.
- β) Οι πρόκριτοι της περιοχής δεν είχαν μεγάλη πολιτική εμπειρία.
- γ) Υπήρχε σημαντική παρουσία οθωμανικού πληθυσμού και στρατιωτών στην Εύβοια και τη Λαμία, ενώ στην κοντινή Ήπειρο είχε εκστρατεύσει εναντίον του Αλή Πασά των Ιωαννίνων ο ικανότατος Χουρσίτ Πασάς (πασάς του Μορέα, δηλ. της Πελοποννήσου).

2) Γιατί παρ' όλες τις δυσκολίες οι επαναστάτες κινήθηκαν συντονισμένα;

Στην περιοχή ζούσαν φημισμένοι και ικανότατοι κλέφτες και αρματολοί (Πανουργιάς, Διάκος, Δυοβουνιώτης, Ανδρούτσος κ.ά.).

3) Πού και πότε έγινε η πρώτη σύσκεψη των οπλαρχηγών και τι αποφασίστηκε;

Η πρώτη σύσκεψη των οπλαρχηγών, που επισφραγίστηκε με δοξολογία και ορκωμοσία, πραγματοποιήθηκε στη Λευκάδα τον Ιανουάριο του 1821. Εκεί αναφέρθηκε η 25^η Μαρτίου ως ημερομηνία της εξέγερσης. Παρόμοια τελετή έγινε παρουσία προκρίτων και οπλαρχηγών στη μονή του Οσίου Λουκά στη Βοιωτία, στα μέσα Μαρτίου του 1821.

4) Πού και από ποιους εκδηλώθηκαν οι πρώτες επαναστατικές ενέργειες στην Ανατολική Στερεά;

- α) Ο Πανουργιάς πολιορκήσε και κατέλαβε (10 Απριλίου 1821) την πόλη των Σαλώνων (Άμφισσα) με τη βοήθεια των κατοίκων του Γαλαξιδίου.
- β) Στη συνέχεια απελευθερώθηκαν και άλλες πόλεις και χωριά (Λιδωρίκι, Λιβαδειά, Αταλάντη, Θήβα).
- γ) Οι επαναστάτες έφτασαν μέχρι την Αθήνα περιορίζοντας τους Τούρκους στην Ακρόπολη.
- δ) Η Χαλκίδα έπεσε στα χέρια των εξεγερμένων Ελλήνων, με την επέμβαση του Υδραίου πλοίαρχου Αντωνίου Κριεζή.

5) Πώς ξεκίνησε η επανάσταση στη Δυτική Στερεά;

Οι Έλληνες κατάφεραν να κυριεύσουν το Βραχώρι (Αγρίνιο), το Αιτωλικό και το Μεσολόγγι. Εκεί έφτασε σύντομα ο Φαναριώτης πολιτικός Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, για να βοηθήσει στον Αγώνα.

6) Πώς αντέδρασαν οι Τούρκοι στις εξεγέρσεις των Ελλήνων;

Ο Χουρσίτ Πασάς έστειλε από τα Ιωάννινα όπου βρισκόταν τους πασάδες Κιοσέ Μεχμέτ και Ομέρ Βρυώνη με πολυάριθμο οθωμανικό στρατό.

7) Πού έγινε η πρώτη σύγκρουση Ελλήνων και Τούρκων;

Οι οπλαρχηγοί Πανουργιάς, Ιωάννης Δυοβουνιώτης και Αθανάσιος Διάκος περίμεναν στην Ηράκλεια και στις γέφυρες του Γοργοποτάμου και της Αλαμάνας τον τουρκικό στρατό. Οι Τούρκοι εκδίωξαν τους υπερασπιστές των δύο πρώτων θέσεων, τραυματίζοντας σοβαρά τον Πανουργιά και σκοτώνοντας τον συμπολεμιστή του **Ησαΐα**, επίσκοπο των Σαλώνων (Άμφισσα). Έπειτα ενωμένοι στράφηκαν εναντίον των υπερασπιστών της Αλαμάνας.

8) Τι έγινε στην ιστορική μάχη της Αλαμάνας;

Στις 23 Απριλίου 1821 μετά από σκληρή μάχη, οι ελληνικές δυνάμεις οπισθοχώρησαν προς το όρος Καλλίδρομο, σε ύψωμα του οποίου βρισκόταν το επιτελείο του αρχηγού των αγωνιστών της Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας, Αθανάσιου Διάκου. Παρόλο που ο Διάκος ειδοποιήθηκε να εγκαταλείψει τη θέση του, αυτός συνέχισε να πολεμά. Τραυματίστηκε όμως και πιάστηκε αιχμάλωτος. Εκτιμώντας την ανδρεία του ο Ομέρ Βρυώνης, του πρότεινε να του χαρίσει τη ζωή με αντάλλαγμα να προσχωρήσει στον στρατό του. Ο Διάκος αρνήθηκε και θανατώθηκε με **φρικτό τρόπο**.

9) Ποια ήταν η συμβολή της θυσίας του Διάκου στον αγώνα;

α) Η θυσία του νεαρού οπλαρχηγού έδειξε ότι η Επανάσταση του 1821 δεν ήταν μια απλή εξέγερση, αλλά αποφασιστικός αγώνας για την αποτίναξη του οθωμανικού ζυγού.

β) Ενέπνευσε τους Έλληνες αγωνιστές, που πήραν εκδίκηση για τον θάνατό του αντιμετωπίζοντας με επιτυχία τους Οθωμανούς στο χάνι της Γραβιάς στις 8 Μαΐου του 1821.

10) Τι γνωρίζεις για τη μάχη στο χάνι της Γραβιάς;

Ο παλιός αρματολός της περιοχής Οδυσσέας Ανδρούτσος στις 8 Μαΐου του 1821 κλείστηκε στο **χάνι** με 118 άνδρες. Παρά τις συνεχείς επιθέσεις των Τούρκων οι πολεμιστές στο χάνι τις απέκρουαν με μεγάλη επιτυχία πολεμώντας με άφθαστο ηρωισμό.

Η μάχη σταμάτησε το βράδυ, με μεγάλες απώλειες για το οθωμανικό στράτευμα. Οι Τούρκοι είχαν χάσει περισσότερους από 800 στρατιώτες ενώ οι Έλληνες μόνο 6. Λίγο πριν ξημερώσει κι ενώ ο Ομέρ Βρυώνης περίμενε να έρθουν κανόνια από τη Λαμία, ο Ανδρούτσος και οι άνδρες του επιχείρησαν έξοδο και κατάφεραν να περάσουν ανάμεσα από τους Τούρκους, χωρίς να γίνουν αντιληπτοί.

11) Ποια η σημασία της επιτυχίας των Ελλήνων στο χάνι της Γραβιάς;

α) Η μάχη στη Γραβιά ανέκοψε την πορεία του οθωμανικού στρατού προς την Πελοπόννησο.

β) Τόνωσε το ηθικό των εξεγερμένων Ελλήνων, παραμερίζοντας τους δισταγμούς που είχαν σχετικά με την έναρξη του Αγώνα σε ολόκληρη τη Στερεά Ελλάδα.

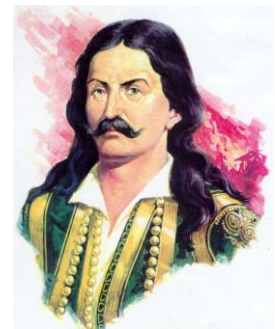
σημαντικές πληροφορίες για ανάγνωση και σχολιασμό

Ησαΐας: Ο Επίσκοπος Σαλώνων Ησαΐας (1780-1821) ήταν Έλληνας κληρικός, Φιλικός και αγωνιστής του 1821. Ήταν ο πρώτος επίσκοπος που έπεσε μαχόμενος κατά την Ελληνική Επανάσταση του 1821.

Το 1820 έγινε μέλος της Φιλικής Εταιρίας, και έκανε ό,τι ήταν δυνατό για να βοηθήσει στην προετοιμασία της μεγάλης επανάστασης. Στις 27 Μαρτίου 1821 πραγματοποιήθηκε η επίσημη έναρξη του Αγώνα στη Στερεά Ελλάδα από τον Ησαΐα που όρκισε τους επαναστάτες μαζί με τους άλλους δύο επισκόπους στο μοναστήρι του Οσίου Λουκά ευλογώντας τα όπλα των συγκεντρωθέντων κατά των Τούρκων αγωνιστών. Στη συνέχεια ο Ησαΐας αφού κατέθεσε τα άμφιά του, συνεργάστηκε με τον Πανουργιά και τους προεστούς Γιαγτζή, Κοντορρήγα και Κεχαγιά, υψώνοντας τη σημαία της Επανάστασης στα Σάλωνα. Μετά την πτώση του Κάστρου της Λιβαδειάς στις 1 Απριλίου και του κάστρου των Σαλώνων στις 10 Απριλίου (ανήμερα του Πάσχα) στα χέρια των Ελλήνων ο Ησαΐας έσπευσε να συναντήσει τον Διάκο και τον Δουβουνιώτη στο Ζητούνι. Συμμετείχε στη μάχη της Αλαμάνας κρατώντας τον Σταυρό, ηγήθηκε των Ελλήνων αγωνιστών, αλλά στη σύγκρουση με τα στρατεύματα του Ομέρ Βρυώνη στο ύψωμα Χαλκωμάτα, τραυματίστηκε θανάσιμα.

Το τέλος του Διάκου: Όταν οι Τούρκοι περικύκλωσαν τους υπερασπιστές της Αλαμάνας ο Μπούσος, που πολεμούσε παράλληλα με τον Διάκο, του πρότεινε να υποχωρήσουν. Ο Διάκος επέλεξε να μείνει και να παλέψει μαζί με 48 συμπολεμιστές του σε μία απελπισμένη μάχη σώμα με σώμα, λίγες ώρες πριν συντριβούν. Στη συμπλοκή που ακολούθησε ο Διάκος τραυματίστηκε και σοβαρά πληγωμένος σύρθηκε από τους Τούρκους μπροστά στον Ομέρ Βρυώνη, ο οποίος προσφέρθηκε να τον κάνει ανώτερο αξιωματικό στον οθωμανικό στρατό αν αλλαγοπιστούσε και ασπαζόταν το Ισλάμ. Ο Διάκος αρνήθηκε απαντώντας:

"Εγώ Γραικός γεννήθηκα, Γραικός θε να πεθάνω".
Την επόμενη μέρα ανασκολοπίστηκε.
"Τον Διάκο τον παίρνουνε και στο σουβλί τον βάζουν
Ολόρθο τον στήσανε κι αυτός χαμογελούσε".



Ο Διάκος αντιμετώπισε το μαρτυρικό του θάνατο με θάρρος. Μόνο ένα παράπονο βγήκε απ' τα χείλη του, προβλέποντας την ανάσταση του Ελληνισμού:



"Για δεσ καιρό που διάλεξε ο χάρος να με πάρει, τώρα που ανθίζουν τα κλαδιά και βγάζει η γης χορτάρι".

Η φοβερή αυτή θανατική ποινή εκτελέστηκε στο Ζητούι (Λαμία) στις 24 Απριλίου, την επομένη της μάχης στην Αλαμάννα. Μετά τον θάνατό του, οι Τούρκοι πέταξαν το λείψάνό του σε κοντινό χαντάκι. Οι χριστιανοί, όμως, βγήκαν κρυφά τη νύχτα και έθαψαν το σώμα του.

Ο μαρτυρικός του θάνατος...

Ο Αθανάσιος Διάκος βρήκε φρικτό μαρτυρικό θάνατο. Οι Τούρκοι τον παλούκωσαν ζωντανό. Ένας Τούρκος παραγγέλθηκε για να του περάσει το σουβλί μέσα από το σώμα του. Χωρίς να πειράξει τα ζωτικά εσωτερικά όργανα, και μόνον τρυπώντας του το έντερο και το διάφραγμα, ο Τούρκος του πέρασε το σουβλί ανάμεσα από τα σπλάχνα και το πνευμόνι, μέχρι που του το έβαλε επάνω από τον ώμο. Ο Διάκος στήθηκε όρθιος στραμμένος προς τη Δύση για να τον καίει ο ήλιος. Γύρω του οι Τούρκοι έστησαν σε πασσάλους τα ακρωτηριασμένα κεφάλια των παλικαριών του, να τον κοιτάνε. Ο Διάκος άντεξε για πολύ το φρικτό βασανιστήριό του, βρίζοντας τους Τούρκους και τη θρησκεία τους, ενώ επαινούσε τους Έλληνες. Ζητούσε όμως νερό να πει και κανείς δεν του έδινε. Ένας από τους συντρόφους του προσπάθησε να τον απαλλάξει από το μαρτύριό του, και τον πυροβόλησε από μακριά. Αστόχησε όμως, και αντί να τον σκοτώσει, η σφαίρα του τρύπησε τον ώμο, επιδεινώνοντας το μαρτύριό του. Ο θάνατος τρόπος θανάτου του Διακού στα χέρια των Τούρκων (παλουκώθηκε και στη συνέχεια κήφη) τρομοκράτησε αρχικά το λαό της Ρούμελης, αλλά η γενναία στάση του κοντά στις Θερμοπύλες τον έκανε μάρτυρα για τον απελευθερωτικό σκοπό. Ένα μνημείο στέκεται τώρα κοντά στη γέφυρα της Αλαμάννας, το σημείο της τελικής μάχης του. Προς τιμήν του, η Άνω Μουσούνιτσα (το χωριό στο οποίο γεννήθηκε ο πατέρας του) μετονομάστηκε σε "Αθανάσιος Διάκος" στις 15/12/1958.

χάνι: χώρος για την υποδοχή και τη διανυκτέρευση ταξιδιωτών και των ζώων τους, το πανδοχείο.

	Ιανουάριος 1821		Μάρτιος 1821	10 Απριλίου 1821	8 Μαΐου 1821	
	πρώτη σύσκεψη των οπλαρχηγών στη Λευκάδα		η επανάσταση ξεκινά	Απελευθέρωση Σαλώνων	μάχη στο χάνι της Γραβιάς	
			μέσα Μαρτίου 1821	23 Απριλίου		
			σύσκεψη οπλαρχηγών στη μονή του Οσίου Λουκά στη Βοιωτία	μάχη της Αλαμάννας		



ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Οι συνθήκες στη Στερεά Ελλάδα για εξέγερση ήταν δύσκολες

Η Στερεά Ελλάδα δεν ήταν ιδιαίτερα πυκνοκατοικημένη, κυρίως στα δυτικά τμήματά της.

Οι πρόκριτοι της περιοχής δεν είχαν μεγάλη πολιτική εμπειρία.

Υπήρχαν πολλοί Οθωμανοί (κάτοικοι και στρατιώτες)

Στην κοντινή Ήπειρο βρισκόταν ο ικανότατος Χουρσίτ Πασάς με πολυάριθμο στρατό.



Παρ' όλες τις δυσκολίες οι επαναστάτες κινήθηκαν συντονισμένα γιατί στην περιοχή ζούσαν φημισμένοι κλέφτες και αρματολοί.

Συσκέψεις οπλαρχηγών

Λευκάδα (Ιανουάριος του 1821)

Μονή του Οσίου Λουκά στη Βοιωτία, στα μέσα Μαρτίου του 1821.

Οι πρώτες επαναστατικές ενέργειες

Ανατολική Στερεά

α) Πανουργιάς → Σάλωνα (Άμφισσα)

β) Απελευθέρωση Λιδωρικίου, Λιβαδειάς, Αταλάντης, Θήβας, κ.ά.)

γ) Οι Τούρκοι περιορίζονται στην Ακρόπολη των Αθηνών

δ) Αντώνιος Κριεζής (Υδραίος πλοίαρχος) → Χαλκίδα

Δυτική Στερεά

Βραχώρι (Αργίλιο), Αιτωλικό, Μεσολόγγι

Άφιξη του Φαναριώτη πολιτικού Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου.

Χουρσίτ Πασάς

στέλνει τους πασάδες Κιόσέ Μεχμέτ και Ομέρ Βρυώνη με πολυάριθμο οθωμανικό στρατό.

Οι Έλληνες περιμένουν τους Τούρκους

- Πανουργιάς, (θάνατος Ησαΐα) Ηράκλεια
- Δυοβουνιώτης, γέφυρα του Γοργοποτάμου
- Διάκος, γέφυρα της Αλαμάνας

Μάχη της Αλαμάνας 23 Απριλίου 1821 → τραυματισμός – αιχμαλωσία – θάνατος του Διάκου

Η συμβολή της θυσίας του Διάκου στον αγώνα

- Έδειξε ότι η Επανάσταση του 1821 δεν ήταν μια απλή εξέγερση, αλλά αποφασιστικός αγώνας για την αποτίναξη του οθωμανικού ζυγού.
- Ενέπνευσε τους Έλληνες αγωνιστές.

Οδυσσέας Ανδρούτσος

8 Μαΐου του 1821

μεγάλες απώλειες για το οθωμανικό στράτευμα

Μάχη στο χάνι της Γραβιάς

Ανακόπηκε η πορεία του οθωμανικού στρατού προς την Πελοπόννησο

Τονώθηκε το ηθικό των εξεγερμένων Ελλήνων σε ολόκληρη τη Στερεά Ελλάδα